

«Երիտասարդ պատմագետների ասոցիացիա» ՀԿ-ի

EduArmenia կրթական նախաձեռնություն

**Ուսուցիչների պետական պարտադիր
վերապատրաստման
դասընթաց 2022**

Հետազոտական աշխատանք

**Քեյս` Բննադատական մտածողության զարգացումը
պատմության և հասարակագիտության դասաժամին**

Հետազոտող` Ժենյա Երիցյան

Դպրոց` Չորավար Անդրանիկ Օգանյանի անվան թիվ 5
հիմնական դպրոց

Ներածություն

Վերջին տարիներին կրթության ոլորտում արդիական է դարձել մանկավարժական տեխնոլոգիաների խնդիրը: Սովորողի ստեղծագործական կարողությունները կարելի է զարգացնել՝ դրա համար ստեղծելով հատուկ պայմաններ: Եթե նա հենց սկզբից պատրաստ է նրան, ինչ պետք է ստեղծի, հորինի, հայտնի խնդիրների լուծումներ գտնի, ապա այս ուսանողի անհատականությունը չի ձևավորվի այնպես, ինչպես ձևավորվում է շրջանակում դասավանդվող ուսանողի անհատականությունը;

Ուսումնական գործընթացի արդյունավետությունն ու որակը բարձրացնելու համար ես կանգնեցի ժամանակակից կրթական տեխնոլոգիաների կիրառման խնդրի առաջ: Մանկավարժական գործընթացի կառուցման ակտիվ ակտիվ մոտեցման դիրքերի վրա հիմնված տեխնոլոգիաներից մեկը քննադատական մտածողության զարգացման տեխնոլոգիան է: Քննադատական մտածողությունը մանկավարժական տեխնոլոգիա է տեքստի նկատմամբ քննադատական վերաբերմունքի հիման վրա դաս կառուցելու համար: «Քննադատական մտածողության» տեխնոլոգիայի վրա կառուցված դասերը խրախուսում են երեխաներին ինքնուրույն հարցեր տալ և ակտիվացնել նրանց՝ պատասխան փնտրելու համար: Քննադատական մտածողության զարգացման տեխնոլոգիայի հիմնական նպատակներից է ուսանողին սովորեցնել ինքնուրույն մտածել, ընկալել, կառուցվածքավորել և փոխանցել տեղեկատվություն, որպեսզի ուրիշներն իմանան, թե ինչ է նա հայտնաբերել իր համար:

Այսպիսով, կրթության այս համակարգի արդիականությունը կայանում է նրանում, որ աշակերտները ներգրավված են ակտիվ և արդյունավետ կրթական և ճանաչողական գործունեության մեջ: Ուսուցումն աշակերտի կողմից արդեն սուբյեկտիվ է և գիտակցված: Հիմնովին փոխվում է նաև ուսուցչի դերը ուսումնական գործընթացում: Քննադատական մտածողությանը համահունչ ուսուցիչը մեծ ուշադրություն է դարձնում կարծիքների արդյունավետ փոխանակման համար անհրաժեշտ որակների ձևավորմանը՝ հանդուրժողականություն, ուրիշներին լսելու կարողություն և սեփական տեսակետի համար պատասխանատվություն: Այսպիսով, ուսուցչին

հնարավորություն է տրվում ուսուցման գործընթացը մոտեցնել իրական կյանքին: Կրթության այս համակարգը երաշխավորում է աշակերտին կրթության չափանիշի զարգացումը և կրթության բարձր մակարդակի բարձրացումը: Աշակերտը հնարավորություն ունի ինքնադրսեւորվելու, և դա նպաստում է սովորելու մոտիվացիային:

Այս աշխատանքի նպատակն է ամփոփել և վերլուծել RTCM տեխնիկայի կիրառման առկա զարգացումները՝ պատմության ուսուցիչների համար մեթոդական առաջարկությունների ներկայացման միջոցով:

Առաջադրանքներ.

- 1) դիտարկել պատմության դասերին քննադատական մտածողության զարգացման տեխնոլոգիայի ամենաարդյունավետ մեթոդները:
- 2) ներկայացնել դասի տարբեր փուլերում կիրառման որոշ մեթոդներ և առարկաների գործունեությունը.

Քննադատական մտածողության տեխնոլոգիաների զարգացման պատմություն

Քննադատական մտածողության զարգացման տեխնոլոգիան առաջարկվել է XX դարի 90-ականների կեսերին Ամերիկացի ուսուցիչներ Ջ. Ստիլ, Կ.Մերեդիտ, Չ.Տեմպլի կողմից: Քննադատական մտածողությունը, ըստ ամերիկացի մանկավարժների, նշանակում է, որ մարդը ուսուցման մեջ կիրառում է հետազոտական մեթոդներ, հարցեր է տալիս և համակարգված փնտրում դրանց պատասխանները: Քննադատական մտածողությունը սկսվում է հարցերից ու խնդիրներից, այլ ոչ թե ուսուցչի հարցերի պատասխաններից: Մարդուն պետք է քննադատական մտածողություն, որն օգնում է նրան ապրել մարդկանց մեջ, շփվել:

Քննադատական մտածողության մոդելը նկարագրված է S. I. Zair - Beck-ի կողմից: Այն հիմնված է երեք փուլային գործընթացի վրա՝

Մարտահրավեր - իմաստի գիտակցում (բովանդակության ըմբռնում) - արտացոլում (մտածում):

Դասի կառուցվածքը «քննադատական մտածողություն» հասկացության մեջ.

Առաջին փուլը «Մարտահրավեր» Է: Նրա ներկայությունը յուրաքանչյուր դասին պարտադիր Է: Այս փուլը թույլ Է տալիս.

- թարմացնել և ընդհանրացնել ուսանողի գիտելիքները այս թեմայի վերաբերյալ.
- կայուն հետաքրքրություն առաջացնել ուսումնասիրվող թեմայի նկատմամբ.
- դրդել աշակերտին ուսումնական գործունեությանը.
- Խրախուսեք ակտիվ աշխատանքը ոչ միայն դասարանում, այլև տանը:

Մարտահրավերը կարող Է լինել ճանաչողական առաջադրանք, վիճաբանական բառեր (մեջբերում), աշակերտի կյանքի փորձին դիմելը, կլաստերի կազմումը: Ենթադրվում Է, որ աշակերտները հաջորդաբար ընդգրկվում են մտավոր գործունեության մեջ, երբ բոլորը գնում են «պարզից» դեպի «բարդ» ուղին, ինչը հնարավորություն Է տալիս դատել մտավոր գործողությունների յուրացման մակարդակը: Այս փուլի առանձնահատկությունը կայանում Է նյութի ուսումնասիրության բոլոր մակարդակներում դրա կիրառման հնարավորության մեջ (դասընթացի ներածություն, թեմայի ներածություն, դասի ներածություն):

Դուք կարող եք երեխային առաջարկել աշխատանք խնդրի վերաբերյալ հարցերով: Հարցերի հետ աշխատանքը կարող Է տեղի ունենալ երկու փուլով՝ «Ես ինքս», «Մենք միասին ենք» (զույգով կամ խմբային աշխատանք): Լավ տեխնիկան, որը կարող Է օգտագործվել այս փուլում, ուղեղային գրոհն Է: Մարտահրավերի փուլում երեխան պետք Է պատկերացում կազմի այն մասին, ինչ չգիտի, «Ի՞նչ եմ ուզում իմանալ»:

Արդյունքները՝ թարմացված փորձ, ակտիվացված գիտելիքներ, ձևավորված մոտիվ

Երկրորդ փուլը «Ըմբռնումն» է, որը ուսանողներին հնարավորություն է տալիս.

- ստանալ Նոր տեղեկատվություն և սովորել դրա հետ աշխատելու տարբեր եղանակներ.

- ըմբռնել տեղեկատվությունը;

- Նոր գիտելիքները համապատասխանեցնել առկա գիտելիքներին:

Այս փուլում երեխան ուսուցչի ղեկավարությամբ և իր ընկերների օգնությամբ կպատասխանի այն հարցերին, որոնք ինքն է առաջադրել առաջին փուլում (ի՞նչ եմ ուզում իմանալ):

Այստեղ կարելի է առաջարկել տեքստի հետ աշխատել՝ կարդալ, վերապատմել, բացատրել հարևանին (խմբին), լրացնել մատրիցային աղյուսակը, կարդալ տեքստային նշաններով («V» - ես արդեն գիտեմ; «+» - Նոր; «-» - հակասում է տեսակետներին; «?» – «Ես ուզում եմ ավելին իմանալ»), քաղվածք տեքստից:

Արդյունքները՝ համակարգված Նոր գիտելիքներ, մարտահրավերների փուլում նշված նպատակների ամրապնդում:

Երրորդ փուլը արտացոլումն է: Ահա հիմնականը.

- ստացված տեղեկատվության ամբողջական ըմբռնում, ընդհանրացում.

- աշակերտի կողմից Նոր գիտելիքների, Նոր տեղեկատվության յուրացում;

- թեմայի դաշտի ընդլայնում;

- յուրաքանչյուր աշակերտի սեփական վերաբերմունքի ձևավորումը ուսումնասիրվող նյութի նկատմամբ.

Այս փուլում օգտագործվում են այնպիսի տեխնիկա, ինչպիսին է cinquain-ը՝ արտացոլման ստեղծագործական ձև, որը նպաստում է տեղեկատվությունը ամփոփելու, բարդ գաղափարներ, զգացմունքներ և գաղափարներ հակիրճ ներկայացնելու ունակությանը. տեղեկատուի ամփոփագիրը կարող է կազմվել աշակերտի նոթատետրում: Բացի այդ, կարող են իրականացվել հետևյալը. ա) վերադառնալ կանչի փուլ. բ)

վերադառնալ հիմնաբառեր. գ) վերադառնալ շրջված տրամաբանական շղթաներին. դ) վերադարձ դեպի կլաստերներ:

Եթե վերը նկարագրված դասի երեք փուլերը դիտարկեք ավանդական դասի տեսանկյունից, ապա միանգամայն ակնհայտ է, որ դրանք ուսուցչի համար բացառիկ նորություն չեն ներկայացնում: Նրանք գրեթե միշտ ներկա են, պարզապես այլ կերպ են կոչվում: «Մարտահրավերի» փոխարեն ուսուցչին ավելի հարագատ է թվում՝ խնդրին ծանոթացում կամ աշակերտի առկա փորձի և գիտելիքների ակտուալացում: Իսկ «ըմբռնումը» ոչ այլ ինչ է, քան դասի մի մասը՝ նվիրված նոր նյութի ուսումնասիրությանը: Իսկ երրորդ փուլը ավանդական դասին է՝ սա նյութի համախմբումն է, ստուգումը: Զննադատական մտածողության զարգացման տեխնիկա

Առանձնացնենք պատմության դասերին քննադատական մտածողության զարգացման տեխնոլոգիայի ամենաարդյունավետ մեթոդները (ուղեցույցներ):

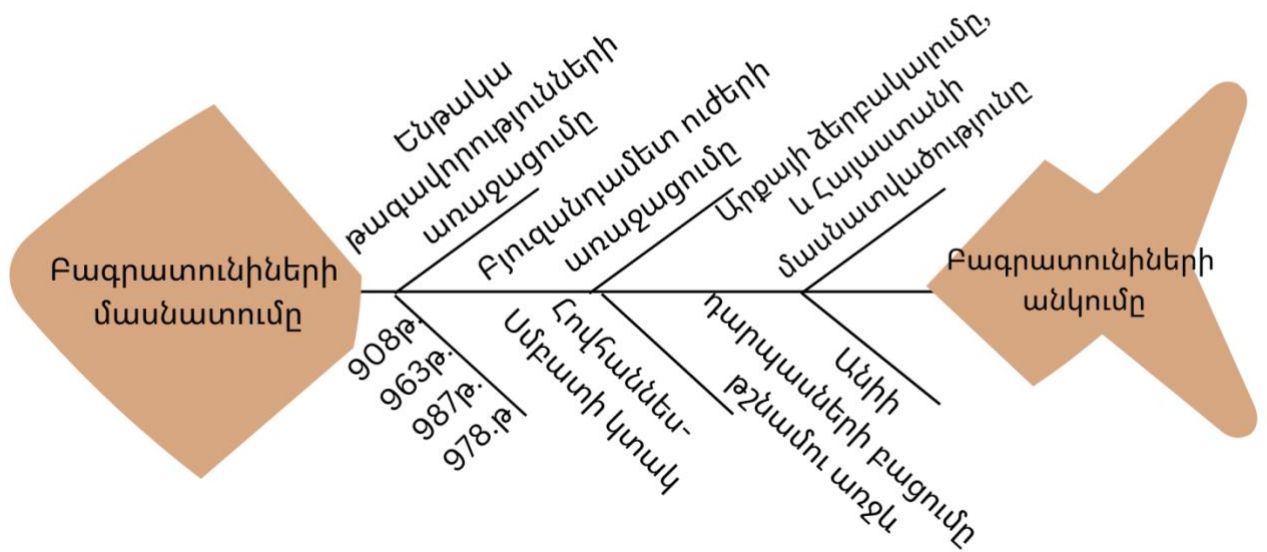
1. Տեղեկատվությունն ընկալելու կարողությունը զարգացնելու համար կարելի է օգտագործել «Ես գիտեմ - ուզում եմ իմանալ - պարզել եմ» տեխնիկան: Սա սեղանի հետ աշխատանք է զանգի փուլում: Տղաները բաժանվում են զույգերի և լրացնում են աղյուսակի առաջին սյունակը (ինչ գիտեմ թեմայի վերաբերյալ. դա կարող է լինել որոշ ասոցիացիաներ, պատմական տեղեկություններ, ենթադրություններ), դասարանում արդյունքները քննարկելուց հետո աշակերտները իրենք են ձևակերպում նպատակները. Դասի մասին. Ի՞նչ եմ ուզում իմանալ: Վերացնել սեփական գիտելիքների բացերը և լրացնել 2-րդ սյունակը: Թեման ուսումնասիրելուց հետո նրանք փոխկապակցում են ստացված տեղեկատվությունը դասի սկզբում ունեցածի հետ, սովորում են անդրադառնալ սեփական մտավոր գործունեությանը:

**ԳՈՒԻ մեթոդը 9-րդ դասարանում
Թեմա՝.1-ին աշխարհամարտի պատճառներն ու սկիզբը**

<<Գ>> գիտենք	<<ՈՒ>> ուզում ենք իմանալ	<<Ի>> իմացանք
1-ին աշխարհամարտ- պատերազմ, որին մասնակցում էին շատ երկրներ 1-ին աշխարհամարտը սկսել է Գերմանիան	1-ին աշխարհամարտի հերոսներին 1-ին աշխարհամարտի հիմնական իրադարձությունները Ով հաղթեց պատերազմում	

2. «Ձկան ոսկոր» կամ «Ձկան կմախք» սխեմա: Այս գրաֆիկական տեխնիկան օգնում է կառուցապատել գործընթացը: Ավելի խորը դրեք նպատակներ, ցույց տվեք ներքին կապերը խնդրի տարբեր մասերի միջև: Գլուխը թեմայի հարցն է, վերին ոսկորները՝ թեմայի հիմնական հասկացությունները, ստորին ոսկորները՝ հասկացությունների եռթյունը, պոչը՝ դասի վերջաբանը: Գրառումները պետք է լինեն հակիրճ, առանցքային բառերով կամ արտահայտություններով, որոնք արտացոլում են եռթյունը: Կարող եք լրացնել՝ (Վերև - պատճառներ, ներքև - հետևանքներ և այլն):

<<Զկան կմախք>> մեթոդը 7 թղ դասարանում
Թեմա՝.Բագրատունիների մասնատումն ու անկումը

4. Կլաստերներ. Ընդունելություն - կլաստերներ («կլաստերներ») ունիվերսալ է: Այն կարող է օգտագործվել կանչի փուլում՝ հասանելի տեղեկատվության համակարգման և անբավարար գիտելիքների ոլորտները բացահայտելու համար: Արտացոլման փուլում կլաստերը թույլ է տալիս գրավել նոր տեղեկատվության բեկորներ: Ստածողության փուլում հասկացությունները խմբավորվում են և դրանց միջև հաստատվում են տրամաբանական կապեր: Կլաստեր - նյութի համակարգման գրաֆիկական մեթոդ:

5. Ծանոթություն PMI գործիքի հետ (պլյուս, մինուս, հետաքրքիր) Այս տեխնիկան ձևավորում է ուսումնասիրվող տեղեկատվության վերլուծության և դասակարգման հմտությունները: Լրացնելով նման աղյուսակ՝ աշակերտները սովորում են ճշգրիտ աշխատել տեղեկատվության հետ՝ չխեղաթյուրելով դրա իմաստը:

- «Պլյուս» (+) մենք գրում ենք այն փաստերը, որոնք կարող են պատասխանել «Ի՞նչու է սա լավ» հարցին:
- «Մինուս» (-) գրում ենք բոլոր այն փաստերն ու մտքերը, որոնք կարող են պատասխանել «Ի՞նչ վատ բան կա» հարցին:

- «Յետաքրքիր» (°) - նպատակ ունի արձանագրելու աշակերտին հետաքրքրող տարբեր փաստեր և մտքեր «Ի՞նչն է այս հարցում հետաքրքիր»:

6. «Յարցերի երիցուկ» («Բլումի երիցուկը») Յարցերի տաքսոնոմիան (այլ հունարենից՝ գտնվելու վայրը, կառուցվածքը, կարգը), որը ստեղծել է ամերիկացի հայտնի հոգեբան և ուսուցիչ Բենջամին Բլումը, բավականին տարածված է ժամանակակից կրթության աշխարհում: Այս հարցերը կապված են նրա ճանաչողական գործունեության մակարդակների դասակարգման հետ՝ գիտելիք, հասկացողություն, կիրառում, վերլուծություն, սինթեզ և գնահատում:

Վեց ծաղկաթերթ - վեց տեսակի հարցեր:

Պարզ հարցեր. Պատասխանելով դրանց՝ պետք է նշել որոշ փաստեր, հիշել, վերարտադրել որոշ տեղեկություններ:

Յստակեցնող հարցեր. Սովորաբար նրանք սկսում են բառերով. «Ուրեմն դու ասում ես, որ ...», «Եթե ես ճիշտ եմ հասկանում, ապա ...», «Ես կարող եմ սխալվել, բայց կարծում եմ, որ դուք ասացիք ...» . Այս հարցերի նպատակն է հետադարձ կապ տրամադրել անձին այն ամենի վերաբերյալ, ինչ նա ասել է: «Դուք իսկապես կարծում եք, որ ...»:
Մեկնողական (բացատրական) հարցեր. Նրանք սովորաբար սկսում են «Ինչու՞»-ով:

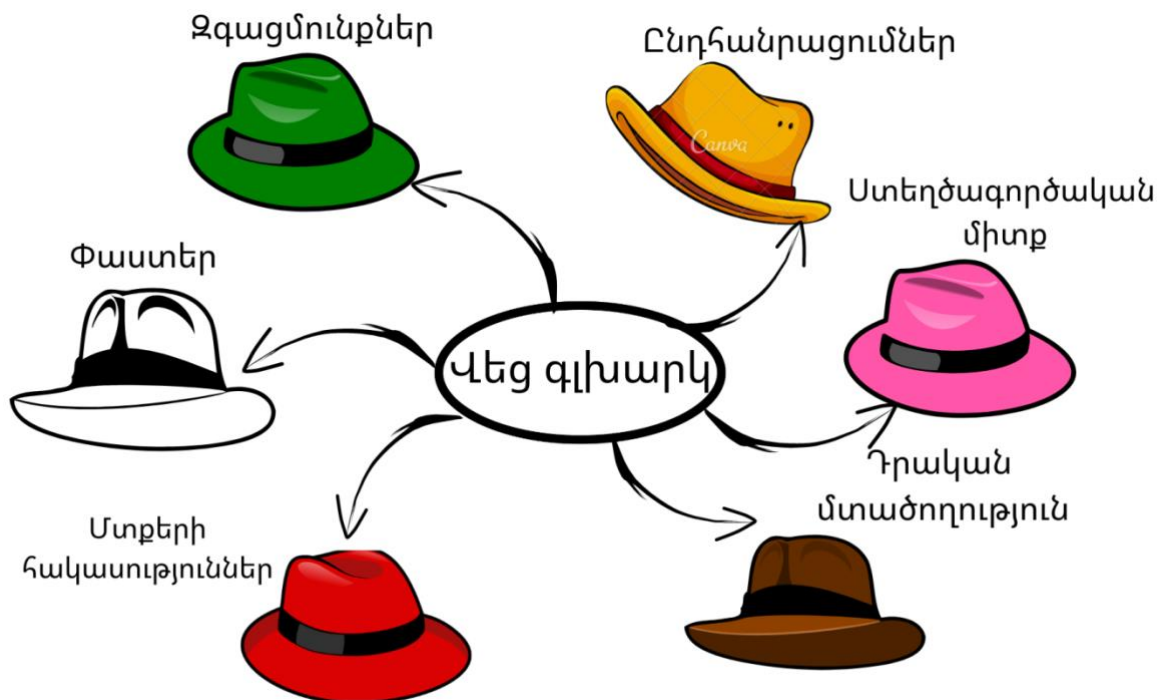
Ստեղծագործական հարցեր. Երբ հարցի մեջ կա «կ» մասնիկ, և դրա ձևակերպման մեջ կան պայմանականության, ենթադրության, կանխատեսման ֆանտազիայի տարրեր:

Գնահատման հարցեր. Այս հարցերն ուղղված են որոշակի իրադարձությունների, երեւույթների, փաստերի գնահատման չափանիշների հստակեցմանը:

Գործնական հարցեր. Ամեն անգամ, երբ հարցն ուղղված է տեսության և պրակտիկայի միջև փոխհարաբերությունների հաստատմանը, մենք այն կանվանենք գործնական:

Այս ռազմավարության փորձը ցույց է տալիս, որ բոլոր տարիքի աշակերտները հասկանում են բոլոր տեսակի հարցերի իմաստը:

7. Վեց մտածող գլխարկներ

«Վեց գլխարկի» փոխաբերությունը մտածողության զարգացման պրակտիկայում ներմուծել է հայտնի հոգեբան Էդվարդ դե Բոնոն: «putonyourthinkinghat (գլխարկ)» արտահայտությունը (բառացի՝ դիրք քո մտածողության գլխարկը) ռուսերեն կարող է թարգմանվել որպես «մտածիր, մտածիր»: Այս շրջանառության հետ խաղալով՝ Է. դե Բոնոն առաջարկում է «մտածել» վեց տարբեր ձևերով:

Քննադատական մտածողությունը զարգացնելու համար ես իմ դասերին օգտագործում եմ TRCM-ի առանձին մեթոդներ: Իմ դասերի օրինակով ես ուզում եմ ցույց տալ այս տեխնիկայի կիրառումը:

Օրինակ 1. Պատմության դաս 6-րդ դասարանում «Առաջին պետական կազմավորումները» թեմայով (դասագիրք Ա. Մելքոնյան, Ա. Մովսիսյան, Է. Դանիելյան.):

Դասի նպատակը՝ պատկերացում տալ առաջին պետական կազմավորումների մասին, որպես պետության ձևավորման կարևոր նախապայմանի:

Աշակերտներին դասապրոցեսին ներգրավելու համար առաջարկում են նրանց նայել գրատախտակին՝ որտեղ գրված են տարբեր պետական կազմավորումների անվանումները, և հնչեցնում են հետևյալ հարցադրումները՝

- Ի՞նչ եք կարծում, ինչի՞ մասին է լինելու դասը:

Ինչու՞ է մարդկանց անհրաժեշտ պետությունը:

- Հասարակությունը կարո՞ղ է ապրել առանց պետության՝ առանց դժվարություններ ապրելու:

Այս դեպքում աշակերտները հնարավորություն են ստանում ինքնուրույն մտածելու, և այս տեխնիկան դասից- դաս օգտագործելով՝ վարժվում են դրան, ազատ արտահայտում են իրենց տեսակետը՝ չվախենալով անճշտությունից:

Այսպիսով, մեր դասի հիմնական բառը՝ «պետական կազմավորում» է: Ես խնդրում եմ աշակերտներին գրել այս բառը նոթատետրի մեջտեղում և գրել այն բառերը, որոնք գալիս են նրանց մտքում այս թեմայով:

Այս տեխնիկան կոչվում է կլաստեր (ճառագայթ, համաստեղություն)՝ տեղեկատվության համակարգման միջոց, այս տեխնիկան կարող է կիրառվել աշխատանքի տարբեր փուլերում:

Մարտահրավերի փուլում՝ խթանել մտավոր գործունեությունը:

Ըմբռնման փուլում՝ ուսումնական նյութի կառուցման, գիտելիքների համակարգման համար:

Մտածողության փուլում - դասը ամփոփելիս:

Իսկ երբ աշակերտները տարբեր տեսակետներ են արտահայտում, նրանց կարելի է հասցնել «պետական կազմավորման» հասկացության սահմանմանը: Այսպիսով, ինչ է պետական կազմավորումը և ի՞նչպես կսահմանեք:

Պատմության ուսումնասիրությունն անհնար է առանց տեղեկատվության տարբեր աղբյուրների հետ ակտիվ աշխատանքի՝ աղյուսակներ, գծապատկերներ, փաստաթղթեր, քարտեզներ, դասագրքեր: Այս դասին կիրառվել է «կոնցեպտուալ սեղան» տեխնիկան: Աղյուսակը կառուցված է հետևյալ կերպ. հորիզոնականը այն է, ինչ պետք է համեմատվի, իսկ ուղղահայաց են տարբեր հատկանիշներ և հատկություններ, որոնցով այս համեմատությունը տեղի է ունենում: Աղյուսակը լրացնելու համար պետք է ուշադիր կարդալ փաստաթղթերը և գտնել հարցերի պատասխանները:

	Ինչ է հայլենիքը	Պատմական հայրենիք	Հայաստանի Հանրապետություն
Սահմանումը			
Դիրքը և սահմանները			
Արժեքային համակարգը			

Աղյուսակների կազմման գործընթացը շատ տարածված է իմ աշակերտների կողմից: Բոլորն առանց բացառության լավ են անում, և բոլորն ուզում են կարդալ իրենց օրինակը: Այս ստեղծագործական գործունեությունը թույլ է տալիս նույնիսկ թույլ սովորողներին հասկանալ դասի ամենակարևոր մասը:

Սովորողների համար տնային աշխատանքը ստեղծագործական խնդիր է: Նրանք պետք է ոչ մեծ պատմություն գրեն իրենց հայրենիքի մասին:

Ինչպես արդեն նշել եմ, այս տեխնիկան կարող է օգտագործվել ուսուցման ցանկացած փուլում:

Օրինակ 2. Հասարակագիտության դաս 9-րդ դասարանում «Օրենքի և իրավունքի գերակայությունը » թեմայով (դասագիրք Ա. Գյուլբուրադյան, Կ. Հարությունյան Տ. Թովմասյան .):

Նպատակը. Ընդլայնել և խորացնել ուսանողների ըմբռնումը օրենքի խաղտման վերաբերյալ որպես իրավական հայեցակարգ, ծանոթացնել նրանց իրավական պատասխանատվության առանձնահատկություններին:

Դասը սկսվում է գրույցով:

Ընկերներ , երբ ինչ-որ մեկի արարքից զայրանում եք, կարող եք բացականչել՝ գժվե՞լ եք: Իսկ ի պատասխան կլսեք վիրավորված՝ «դու ինքդ գժվել ես»: Բայց իզուր է վիրավորվում, աննորմալ բառից լրիվ այլ իմաստ ենք հասկանում.

-Ի՞նչ նկատի ունենք:

Ո՞վ է համարվում նորմալ մարդ:

Աշակերտները արտահայտում են իրենց տեսակետները և գալիս այն եզրակացության, որ նորմալ մարդը նա է, ով ենթարկվում է մարդկային հասարակության նորմերին և օրենքներին , նա, ով չի խախտում օրենքի գերակայությունը, հարգում է օրենքները:

Արդյո՞ք մարդիկ միշտ ճիշտ են անում:

Այսպիսով, ինչի՞ մասին ենք խոսելու այսօր դասարանում:

Դասերին օգտագործում են նաև «Գիտեմ, ուզում եմ իմանալ, իմացա» նշված աղյուսակի մեթոդը: Ընթերցանության ընթացքում ստացված տեղեկատվությունը պետք է տարածել սյունակների մեջ: Հատուկ պահանջ է տեղեկատվությունը, հասկացությունները կամ փաստերը գրել միայն ձեր բառերով՝ առանց դասագրքի կամ այլ տեքստի մեջբերելու, որի հետ աշխատել եք: Այս տեխնիկան հնարավորություն է տալիս դասագրքի տեքստով վերահսկել յուրաքանչյուր աշակերտի աշխատանքը և դասի աշխատանքի համար նշան դնել: Եթե ժամանակը թույլ է տալիս, աղյուսակը լրացվում է հենց դասարանում, իսկ եթե ոչ, ապա կարող եք առաջարկել այն լրացնել տանը:

Գիտեմ	Ուզում եմ իմանալ	Իմացա
Առաջին սյունակում աշակերտները գրում են այն, ինչ արդեն գիտեն հարցի վերաբերյալ. իմբի առաջարկած գաղափարներ և կատեգորիաներ	Հակասական գաղափարներ և հարցեր. Այնուհետև ընթերցվում է տեքստը և գտնում հարցերի պատասխանները:	Գրե՞ք, թե ինչ են սովորել աշակերտները տեքստից: Պատասխանները դասավորված են երկրորդ սյունակի հարցերին զուգահեռ

Այս տեխնիկայի օգտագործումը թույլ է տալիս միավորել դասի բոլոր փուլերը և պահպանել մշտական բարձր հետաքրքրությունը դասի ընթացքում:

«Նուրբ ու բարդ հարցեր»: «Նուրբ ու բարդ հարցեր» տեխնիկան հայտնի է և կիրառվում է փոխադարձ հարցումների կազմակերպման ժամանակ: Թեման ուսումնասիրելուց հետո աշակերտներին առաջարկվում է ձևակերպել երեք «նուրբ » և երեք «բարդ » հարց՝ կապված լուսաբանված նյութի հետ: Այնուհետև նրանք հարցաքննում են միմյանց՝ օգտագործելով «նուրբ և բարդ հարցերի» իրենց աղյուսակները:

Աշակերտների կյանքում ավելի հաջող ադապտացիայի համար անհրաժեշտ է երեխաներին սովորեցնել տարբերակել այն հարցերը, որոնց կարելի է միանշանակ պատասխանել («նուրբ

» հարցեր) և նրանց, որոնց չի կարելի այդքան հստակ պատասխանել («բարդ» հարցեր): «Բարդ» հարցերը խնդրահարույց հարցեր են, որոնք պահանջում են տարբեր պատասխաններ:

«Նուրբ» հարցեր	«Բարդ» հարցեր
Ով... ?	Բացատրեք, թե ինչու...
Ինչ... ?	Ինչո՞ւ էք կարծում...
Երբ... ?	Ինչո՞ւ էք կարծում...
Միգուցե... ?	Որն է տարբերությունը... ?
Կլինի... ?	Գուշակեք, թե ինչ կլիներ, եթե...
Կարո՞ղ է...	Ինչ կլինի եթե... ?
Անունը ի՞նչ էր...	
Արդյո՞ք դա...	
Համաձայն ես... ?	
Ճիշտ... ?	

Ես օգտագործում եմ «նուրբ» և «բարդ» հարցերի մեթոդը դասի երեք փուլերից որևէ մեկում. մարտահրավերի փուլում - սրանք հարցեր են թեման ուսումնասիրելուց առաջ; ըմբռնման փուլում՝ ընթերցանության, լսելու ընթացքում հարցերը ակտիվորեն ամրագրելու միջոց. երբ մտածում է՝ անցյալի ցուցադրություն:

Այս աշխատանքը նպաստում է ուսանողների մտածողության և ուշադրության զարգացմանը, ինչպես նաև զարգացնում է հարցեր տալու կարողությունը: Հարցերի դասակարգումն օգնում է պատասխաններ գտնելու հարցում, ստիպում է մտածել տեքստի մասին և թույլ է տալիս ավելի լավ հասկանալ և քննադատաբար մոտենալ տեքստի բովանդակությունը:

Եզրակացություն

Այսպիսով, քննադատական մտածողության տեխնոլոգիայի տարրերի օգտագործումը հնարավորություն է տալիս պայմաններ ստեղծել դպրոցականների հաջող ինքնաիրացման և պատմության, հասարակագիտության դասերին նրանց անհատական ինտելեկտուալ կարողությունների զարգացման համար: Այս մանկավարժական տեխնոլոգիայի առանձնահատկությունն այն է, որ աշակերտը հնարավորություն է ստանում կառուցել այս գործընթացը և ինքն էլ հետևել արդյունքին ուսումնական գործընթացում: Հետևաբար, կրթության նպատակը ոչ թե աշակերտի գլխում դրված գիտելիքների քանակն է, այլ այն, թե ինչպես նա գիտի, թե ինչպես կառավարել այդ տեղեկատվությունը, փնտրել, յուրացնել լավագույն ձևով, իմաստ գտնել դա կյանքում կիրառելու համար: Ոչ թե «պատրաստի» գիտելիքի յուրացում, այլ սեփականի կառուցում, որը ծնվում է ուսումնական գործընթացում:

Մեզանից յուրաքանչյուրը փորձում է գտնել ճիշտ տեխնիկա և մեթոդներ իր առարկայի համար:

Նախ, կրթական գործընթացը միշտ հիմնված է անհատի և տեղեկատվության միջև փոխգործակցության գիտականորեն հիմնավորված օրինաչափությունների վրա:

Երկրորդ, այս տեխնոլոգիայի փուլերը (մարտահրավեր, ըմբռնում, արտացոլում) ապահովված են այնպես, որ ուսուցիչը ցանկացած պահի կարող է հնարավորինս ճկուն լինել յուրաքանչյուր ուսումնական իրավիճակում, մենք խոսում ենք տեսողական տարբեր ձևերի և

ռազմավարությունների մասին՝ տեքստի հետ աշխատելու,
քննարկումներ կազմակերպելու և այլն:

Երրորդ, տեխնոլոգիական ռազմավարությունները թույլ են տալիս
ամբողջ ուսուցումն իրականացնել համագործակցության, համատեղ
պլանավորման և բովանդակալից սկզբունքների հիման վրա: Կարևոր է
ոչ թե գիտելիք տալ պատրաստի ձևով, այլ միասին կորզել: Հետևաբար,
քննադատական մտածողության զարգացման շրջանակներում
իրականացվող աշխատանքը երեխաներին կսովորեցնի վերլուծել,
սինթեզել, համեմատել և եզրակացություններ անել:

Հարկ է նշել, որ քննադատական մտածողության զարգացման
տեխնոլոգիայի վրա հիմնված կրթական գործընթացի կառուցումը
պատկանում է ապագային: Հետագայում, հավանաբար, այս
տեխնոլոգիաները կփոխարինեն ավանդական ցածր ակտիվ ուսուցման
համակարգին:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Բոգատենկովա Ն.Վ. Պատմության և տարածաշրջանային ուսումնասիրությունների դասերում քննադատական մտածողության զարգացման տեխնոլոգիա Ն.Վ. Բոգատենկովա // Ձեռնարկ ուսուցիչների համար - Սանկտ Պետերբուրգ. SPbGUPM, 2001 թ.
2. Չաիր-Բեկ, Ս.Ի., Մուշտավինսկայա, Ի.Վ. Զննադատական մտածողության զարգացում
3. Դասին՝ Ուղեցույց ուսուցչի համար. - Մ., 2004
4. Ինտերնետային ռեսուրսներ